

Andrzej F. Dziuba

"America's Century of Regime Change from Hawaii to Iraq", Stephen Kinder, New York 2006 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 14/2, 267-269

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

R E C E N Z J E I O M Ó W I E N I A

Saeculum Christianum
14 (2007) nr 2

Stephen K i n d e r, *Overthrow. America`s Century of Regime Change from Hawaii to Iraq*. New York 2006, ss. XII + 385.

Analizy polityczne wskazywana w szeroko rozumianych obserwacjach wielorakich zmiennych starają się zawsze odnieść do pewnych bardziej uchwytnych elementów. Polityka jest szczególnie trudną sferą, która wykazuje bardzo dużą zmienność. Przy głębszej analizie i w niej udaje się uchwycić pewne wskaźniki. Oczywiście mogą one także być uwarunkowane.

W geopolityce dotyka się czynników indywidualnych, ale zazwyczaj poszukuje się pewnych wspólnych odniesień czy mianowników. Często takim odniesieniem mogą być bloki polityczne czy militarne, regiony świata czy nawet pojedyncze państwa.

Prezentowaną książkę otwiera wykaz publikacji książkowych autora (s. II) oraz motto z T. S. Eliot (s. VIII). Z kolei podano spis treści (s. IX-X). Całość studium wprowadzenie (s. 1-6), a zasadniczą treść podzielona na trzy części. Każda z nich została podzielona na dalsze bardziej szczegółowe bloki, których w sumie jest 14.

„Era imperialna” to tytuł pierwszej części (s. 7-108). Kolejna część nosi tytuł: „Zakryta akcja” (s. 109-216). Ostatnią część określono tytułem: „Inwazje” (s. 217-322).

Z kolei zamieszczono przypisy (s. 323-344), bibliografię (s. 345-363), podziękowania (s. 365-366), indeks (s. 367-384) i słowo o autorze (s. 385).

Autor jest znanym i popularnym reporterem zagranicznym, który pracował w pięćdziesięciu krajach na czterech kontynentach. Pracował m.in. dla „The New York Times” jak szef biura w Turcji, Niemczech i Nikaragui Był dziennikarzem dla „Times” i „The Boston Globe”. Jest autorem m.in.: *All the Shah`s Men: An American Coup and the Roots of Middle East Terror*, *Crescent and Star* i *Turkey Between Two Worlds* oraz *Blood of Brothers: Life and War in Nicaragua*. Jest jednocześnie także współautorem m.in. *Bitter Fruit: The Untold Story of the American Coup in Guatemala*.

Podtytuł prezentowanej książki zdaje się, iż ostatecznie ukazuje tak jej tytuł jak i podstawową zawartość treściową. To właśnie amerykański ostatni wiek ukazany pod kątem przemian w różnych krajach, a więc od Hawajów do Iraku. To czasy od 1893 do 2003, w których dotyka się przemian politycznych (regime change) m.in. na Kubie, Hawajach w Panamie, Afganistanie, Brazylii, Kongu, Dominikanie, Meksyku czy Chile. W sumie chodzi o czternaście krajów czy regionów.

Między stronicami 180-181 zamieszczono 42 fotografie czy reprodukcje fotograficzne. Większość z nich to postacie historyczne począwszy od królowej Lilinokalani z Hawajów a skończywszy na Saddam Hussein. To interesujący zbiór, które znacznie ubogaca stronę treściową książki.

Generalnie książka w znacznym stopniu obala mit narodowej niewinności w postawach politycznych. Zatem stara się jasno obnażyć różnorodność działań, łącznie z interwencjami zbrojnymi mające na celu zimne istniejących rządów. Zatem ukazany jest jasny cel podejmowanych działań, także niekiedy na szczeblach dyplomatycznych. Oczywiście, działania te wynikały tak niekiedy z dobrych jak i zazwyczaj złych przesłanek, ale zazwyczaj w kontekście własnych interesów narodowych, wpisanych w obraz geopolityczny. Trzeba jeszcze dodać, że skutki tych działań miały, a niekiedy mają nadal długofalowe konsekwencje. Zazwyczaj chodziło o przejście władzy przez system uległy polityce amerykańskiej.

Z książki wybrzmiewa ostra krytyka imperialistycznego stylu tak typowego dla Stanów Zjednoczonych Ameryki. Autor stara się to bardzo mocno i wyraźnie ukazać. Jednocześnie zbyt mało dostrzega jakie to ma kolosalne profity dla samego państwa oraz obywateli. Zatem ideologicznie wymawia im czynione zło, ale nie wskazuje że to jakby w ich imieniu i ostatecznie dla nich. Jednocześnie działania te mają bowiem odniesienia do sfery ekonomicznej, zwłaszcza wobec wielkich korporacji przemysłowych. Wręcz można nawet odnieść wrażenie, że niekiedy to one są do pewnego stopnia stymulatorami działań politycznych, a w tym i militarnych.

Znacznym kontekstem całości książki jest współczesna, czy tzw. druga wojna w Iraku. Jej fakt wyzwala i w znacznym stopniu motywuje sięganie do ponad wiekowej historii. Całość ta ma jeszcze bardziej uzasadniać i motywować politykę prezydenta George W. Bush. Zostaje ona ukazana jako niedoinformowana, a z drugiej strony akcentuje się jego przekonanie o prawie do wojny gdziekolwiek zechce. Wręcz w swej władzy jawi się on jako nieograniczony innymi elementami polityki międzynarodowej. Całość narracji zdaje się także ma pomóc czytelnikom w uzasadnieniu postawy nielubienia czy wręcz negacji Bush.

Z innej strony jest to próba historycznego pochylenia się nad konkretnymi wydarzeniami. Są one jednak pisane przez dziennikarza, a nie uczonego historyka. Zatem ich rozeznanie historyczne ma znacznie inne spojrzenie. Oczywiście cennym jest, iż autor nie jest tylko historiografem, a właśnie historykiem. Jednak znacznie do głosu dochodzą elementy ideologiczne i to o charakterze politycznym. Zatem obraz historyczny oraz elementów teraźniejszych (zwłaszcza Irak) ma widoczne odniesienie do aktualnego układu politycznego w USA.

Zaprezentowana historia pełna jest działań szpiegowskich, wojskowych czy ekonomicznych. To odwoływanie się do królów, prezydentów czy premierów i ministrów. Wszystko to nosi w sobie wiele znaków tzw. zimnej wojny między ZSRR a USA. Autor zdaje się sugerować, że na zimo patrzy na prezentowane problemy. Jednak wydaje się, iż jego wizja znacząca jest wieloma elementami ideologicznymi.

Sięgając do tekstu zauważa się zupełne zignorowanie Kościoła katolickiego i papieży, w tym zwłaszcza Jana Pawła II. Zdaje się to sugerować nie znajdowanie miejsca dla tych podmiotów prawa międzynarodowego w całości przemian świata w ostatnim wieku. Jest to pewne znamię amerykańskiej wizji świat, potwierdzające imperialistyczne cele, założenia oraz działania; tak to przedstawia się w praktyce. Natomiast zdecydowanie

dochodzą do głosu nurty protestancie, i to w obrazie chrześcijaństwa mesjańskiego oraz podejmowanej przez niego misji politycznej (por. s. 47-50, 83-84, 114-115, 319). Jest to tendencja wpisana w całe dzieje USA. Zresztą chrześcijaństwo w całych dziejach Stanów Zjednoczonych odgrywa specyficzną rolę, wielokrotnie bardzo znaczącą, choć tego nie akcentuje się publicznie. Przecież to lud wybrany i napełniony duchem misjonarskim do cywilizowania innych (s. 83-84)

Zwrócono uwagę na elementy ideologii marksistowskiej, ale zdecydowanie przypisuje się jej zbyt małe znaczenie. Autor w tej materii ma słabe rozeznanie i zbyt łatwo pomija to zagadnienie, upraszczając w znacznym stopniu referowane zagadnienia. Wynika to zapewne także ze zbyt zamkniętego spojrzenia na globalną politykę, zwłaszcza z pozycji wybitnie amerykańskiej. Zresztą autor myśląc i mówiąc o Ameryce przywołuje słynne powiedzenie H. Meville, że USA „a peculiar, chosen people, the Izrael of our times” (s. 315)

Oto do czytelników kraju przeżywającego trudne chwile polityczne trafiło opracowanie, które wpisuje się w krytykę aktualnego prezydenta i jego polityki międzynarodowej. Sięganie zaś do przeszłości zdaje się, ma tylko potwierdzać współczesne wizje i oceny. Nie można jednocześnie pominąć kwestii, iż USA mieszały i mieszają się do polityki światowej. Wynika to w znacznym stopniu ich pozycji międzynarodowej. Obecna sytuacja polityczna ekonomiczna, a zwłaszcza wojskowo-militarna w Rosji jeszcze bardziej umacnia hegemonistyczne aspiracje USA. Książka, mimo krytyki faktycznie jeszcze bardziej je umacnia i popiera. Co więcej zdaje się ze w pewnym sensie jest z nich dumna, choć nie chce tego powiedzieć bezpośrednio.

Bp Andrzej F. Diuba

John L. Allen, Jr., *All the Pope`s Men. The Inside Story of how the Vatican Really Thinks*. New York, London, Toronto, Sydney, Auckland 2004, ss. VIII + 392.

Problematyka Kościoła katolickiego niezależnie od emocjonalnych czy innych przeobrażeń pozostaje szczególnie interesującą sferą życia współczesnego świata. Jest to przecież wyjątkowa wspólnota, która mimo swego charakteru religijnego nie jest obojętna wobec całej rzeczywistości widzialnego spełniania się. Wielość szczegółowych kwestii czyni z nie jeszcze bardziej atrakcyjną sferę zainteresowań.

Jedną ze szczególnie interesujących instytucji Kościoła jest Watykan. Nie chodzi tutaj o precyzyjne rozumienie tego terminu. Jest to raczej hasło, które obejmuje treściowo szeroki kompleks zagadnień, instytucji i osób. Swoiste hasło niesie jednak w sobie niezwykle bogactwo problematyki, która może być przedmiotem wielorakich zainteresowań.

Prezentowaną książkę otwiera dedykacja (s. V) i schematyczny spis treści (s. VII).

Z kolei zamieszczono siedem bloków tematycznych. Pierwszy z nich nosi tytuł: „Watykan” (s. 15-52). Kolejny blok opatrzone tytułem: „Pięć mitów wokół Watykanu” (s. 53-89).